Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Jane Austen

Rațiune și simțire

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Jane Austen
Sense and Sensibility

© RAO Distribuție, 2020
Pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba engleză
Cristina Mihaela Tripon
prin Lingua Connexion

Ilustrația copertei
Thomas Gainsborough,
Elizabeth and Mary Linley (1772)
Wikimedia Commons

2020

ISBN 978-606-006-407-7

RAO Distribuție
Str. Bârgăului nr. 9-11, sector 1,
București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
AUSTEN, JANE
Rațiune și simțire / Jane Austen. - București : RAO Distribuție, 2020
ISBN 978-606-006-407-7

821.111

Capitolul 1

Familia Dashwood se stabilise de mult în Sussex. Domeniul lor era întins, iar reședința era la Norland Park, în inima proprietății unde, timp de multe generații, familia dusese o viață atât de respectabilă, încât trezise admirația unanimă a cunoștințelor din vecinătate. Fostul proprietar, care decedase, fusese un burlac care trăise până la o vârstă înaintată și care, mulți ani din viața lui, o avusese drept tovarășă constantă și menajeră pe sora lui. Însă moartea ei, care survenise cu zece ani înainte de a lui, adusese mari schimbări în casă, căci, pentru a-i suplini lipsa, el invitase și primise în casa lui familia nepotului său, domnul Henry Dashwood, moștenitorul de drept al domeniului Norland și persoana căreia intenționa să i-l lase moștenire. În compania nepotului, a nepoatei lui și a copiilor lor, bătrânul domn își petrecea în mod plăcut zilele. Afecțiunea față de ei spori. Atenția constantă a domnului și doamnei Henry Dashwood față de dorințele lui, atenție care nu izvora doar din interes, ci și din bunătate, îi oferi bătrânului tot confortul de care avea nevoie un bărbat de vârsta lui, iar veselia copiilor adăugă culoare existenței lui.

Libris.ro

Domnul Henry Dashwood avea un fiu dintr-o căsătorie anterioară, iar cu actuala soție avea trei fiice. Fiul, un tânăr serios și respectabil, era un om înstărit, deoarece la vârsta majoratului primise jumătate din averea considerabilă a mamei lui. Mai mult de-atât, prin căsătorie, care avusese loc la scurt timp după aceea, el își sporise averea. Așadar, pentru el moștenirea domeniului Norland nu era cu adevărat atât de importantă ca pentru surorile lui, căci averea lor, lăsând la o parte ce le-ar fi revenit în urma faptului că tatăl lor moștenise proprietatea, nu putea fi decât mică. Mama lor nu avea nimic, iar tatăl lor dispunea doar de șapte mii de lire, deoarece cealaltă jumătate a averii fostei lui soții îi revenea tot fiului ei, tatăl beneficiind doar de uzufructul acesteia pe durata vieții sale.

Bătrânul domn muri, iar testamentul îi fu citit, însă, ca mai toate testamentele, și acesta pricinui tot atâta dezamăgire pe câtă plăcere. Bătrânul nu fusese nici atât de nedrept, nici atât de nerecunoscător încât să nu îi lase domeniul nepotului său, dar i-l lăsă în așa condiții, încât valoarea moștenirii era redusă la jumătate. Domnul Dashwood și-o dorise mai mult pentru soția și pentru fiicele sale decât pentru el însuși sau pentru fiul lui; însă ea era destinată fiului său și fiului acestuia, un copil de patru ani, ceea ce îl priva de orice putere de a se îngriji de cele care îi erau cele mai dragi și care aveau cea mai mare nevoie de întreținere, fie din veniturile domeniului, fie din vânzarea pădurilor prețioase ale acestuia. Totul era spre beneficiul acestui copil care, cu prilejul vizitelor sale ocazionale la Norland, împreună cu tatăl și cu mama sa, câștigase afecțiunea unchiului său prin

drăgălășenii deloc neobișnuite unui copilaș de doi sau trei ani: cuvinte stâlcite, dorința arzătoare de a face ce vrea, multe șiretlicuri și foarte multă gălăgie. Toate acestea păreau să scadă valoarea atenției pe care, mulți ani la rând, el o primise din partea nepoatei și a fiicelor ei. Cu toate acestea, nedorind să fie nedrept și pentru a-și arăta afecțiunea pentru cele trei fete, el îi lăsase fiecăreia câte o mie de lire.

La început, domnul Dashwood fu extrem de dezamăgit, însă, cum avea o fire veselă și optimistă, el nădăjduia, pe bună dreptate, că va avea o viață lungă și că, printr-un trai chibzuit, va putea să pună deoparte o sumă considerabilă din roadele domeniului deja îmbelșugate și care puteau fi sporite imediat. Însă averea, atât de îndelung așteptată, fusese a lui doar un an. El nu supraviețui prea mult unchiului său, iar văduva și fiicele lui rămaseră doar cu zece mii de lire, inclusiv fosta moștenire. De îndată ce aflase de sănătatea lui precară, domnul Dashwood trimisese după fiul lui și îl rugase, cu toată insistența și urgența impuse de boală, să aibă în vedere interesele mamei sale vitrege și ale surorilor lui.

Deși domnul John Dashwood nu avea sentimentele puternice ale celorlalți membri ai familiei, el fu afectat de o asemenea rugăminte într-un astfel de moment și făgădui să facă tot ce îi va sta în putință ca să le ofere confort. Această asigurare îl liniști pe tatăl său, iar domnul John Dashwood avu apoi timp să chibzuiască la cât îi stătea în putere să facă pentru ele în mod prudent. Nu era un tânăr răuvoitor, decât dacă răuvoitor înseamnă să fii insensibil și egoist, însă, în general, lumea îl stima, deoarece își îndeplinea îndatoririle obișnuite

Libris.ro

cu bunăvoință. Dacă s-ar fi căsătorit cu o femeie mai amabilă, el ar fi putut fi încă și mai stimat decât era, ar fi putut fi el însuși mai amabil, dar se însurase de foarte tânăr și își iubea foarte mult soția. Însă doamna John Dashwood era o caricatură îngroșată a soțului ei – mai îngustă la minte și mai egoistă.

Când îi făgăduise tatălui său, el chibzuise în sinea lui să sporească averea surorilor lui, dându-i în dar fiecăreia câte o mie de lire. Apoi se simți cu adevărat generos. Perspectiva a patru mii de lire pe an, pe lângă venitul său actual, plus jumătatea rămasă din averea mamei lui, îi încălzea sufletul, făcându-l darnic. Da, avea să le dea trei mii de lire. Avea să fie un gest frumos și generos! Le va fi îndeajuns ca să ducă o viață fără griji. Trei mii de lire! Se putea lipsi de o sumă atât de mare fără să simtă. El se gândi la acest lucru toată ziua și în zilele următoare fără să simtă regret.

Imediat după înmormântarea tatălui lui, doamna John Dashwood, fără să fi trimis vorbă soacrei despre intențiile sale, sosi împreună cu copilul și cu slujitorii ei. Nimeni nu îi putea contesta dreptul de a veni, casa fiind a soțului ei din clipa morții tatălui lui, dar cu atât mai mare era lipsa ei de delicatețe, iar pentru o femeie în situația doamnei Dashwood, care era condusă de bun simț, trebuie să fi fost extrem de neplăcut. Însă doamna Dashwood avea un simț al onoarei atât de ascuțit și o generozitate atât de romantică, încât orice ofensă de genul acesta, pricinuită sau primită de cineva, îi trezea un dezgust de neclintit. Doamna John Daswood nu fusese niciodată preferată de familia soțului ei, dar ea nu avusese niciodată ocazia, până atunci, să le arate cât de

puțină considerație putea să aibă față de ceilalți atunci când împrejurările i-o permiteau. Doamna Dashwood fu atât de afectată de comportamentul ei grosolan și își disprețuia atât de mult nora, încât, la venirea acesteia, ea ar fi părăsit casa pentru totdeauna dacă rugămințile fiicei ei mai mari nu ar fi făcut-o să se gândească mai întâi dacă se cuvenea să plece. După aceea, dragostea duioasă pentru cele trei fiice ale ei o făcu să rămână și să evite, de dragul lor, ruptura de fratele lor.

Elinor, fiica mai mare, ale cărei sfaturi avuseseră un efect atât de puternic, dădea dovadă de putere de înțelegere și de o judecată rece care o îndreptățeau, la doar nouăsprezece ani, să fie sfătuitoarea mamei sale și care îi permiteau adeseori să stăvilească, spre beneficiul tuturor, înflăcărarea doamnei Dashwood, care, în general, ar fi dus la imprudență. Elinor avea o inimă de aur, era afectuoasă și avea sentimente puternice, însă știa cum să și le stăpânească, lucru pe care mama ei îl mai avea de învățat și pe care una dintre surorile ei hotărâse să nu îl învețe niciodată.

În multe privințe, însușirile lui Marianne erau întru totul egale cu cele ale lui Elinor. Era cumpătată și deșteaptă, dar nerăbdătoare în toate cele: supărările, bucuriile ei nu cunoșteau moderația. Era generoasă, amabilă, interesantă, era orice în afară de prudentă. Asemănarea dintre ea și mama ei era izbitoare.

Elinor observa cu îngrijorare excesele la care ducea sensibilitatea surorii ei, însă doamna Dashwood o prețuia și o cultiva. Se încurajau una pe cealaltă acum, în violența nefericirii lor. Suferința agonizantă care le copleșise la început era înnoită voit acum, căutată,

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

provocată iar și iar. Se lăsaseră pradă durerii lor, căutând să-și sporească amărăciunea în orice mod cu putință și erau hotărâte să nu accepte alinare în viitor. Și Elinor era profund afectată, însă reușea să se lupte, să se stăpânească. Discută cu fratele ei, își întâmpină cumnata la sosire, căreia îi acordă atenția cuvenită și se strădui să o determine și să o încurajeze pe mama ei să aibă aceeași răbdare.

Margaret, cealaltă soră, era o fată veselă și sociabilă, dar, cum fusese deja mult influențată de romantismul lui Marianne, fără să aibă judecata ei, la treisprezece ani ea nu prea dădea semne că mai târziu va fi precum surorile ei.

Capitolul 2

Doamna John Dashwood se instală acum ca stăpână a domeniului Norland, iar soacra și cumnatele ei fură reduse la condiția de musafire. Cu toate acestea, ea le trata cu o politețe rezervată, iar soțul ei cu atâta bunătate pe cât putea simți față de cineva în afară de el însuși, de soția lui și de copilul lor. El insista, cu un oarecare zel, ca ele să considere Norland drept casa lor și, cum se părea că doamna Dashwood nu avea de ales decât să rămână acolo până își găsea o casă în vecinătate, ea îi acceptă invitația.

Îi convenea de minune să rămână într-un loc care îi amintea de bucuriile de odinioară. În vremuri de veselie, nicio fire nu putea fi mai voioasă decât a ei sau să nutrească într-o măsură mai mare acea speranță sănătoasă de fericire care este fericirea în sine. Dar și la tristețe se lăsa purtată de imaginație, fiind la fel de neconsolată pe cât era de nedomolită la bucurie.

Doamna John Dashwood nu era deloc de acord cu intențiile soțului ei față de surorile lui. Trei mii de lire luate din averea scumpului ei fiu ar fi însemnat să îl sărăcească teribil. Ea îl imploră să se mai gândească. Cum putea să îl lase conștiința să îl lipsească pe copilul

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

lui, unicul lui copil, de o sumă atât de mare? Și ce pretenție puteau avea domnișoarele Dashwood la mărinimia lui pentru o sumă atât de mare, când îi erau rude de sânge doar pe jumătate, lucru care, din perspectiva ei, nu stabilea niciun fel de relație. Se știa prea bine că nu trebuia să existe niciun fel de afecțiune între copiii unui bărbat proveniți din căsnicii diferite. Și de ce să se ruineze pe sine și pe sărăcuțul lor Harry dându-și toți banii de pomană surorilor lui vitrege?

– A fost ultima dorință a tatălui meu ca eu să îi ajut văduva și fiicele, îi răspunse soțul ei.

– Habar n-avea ce vorbea, îndrăznesc să spun. Pun rămășag că vorbea aiurea la vremea aceea. Dacă ar fi fost în toate mințile, nu i-ar fi trecut prin gând să te implore să renunți la jumătate din averea copilului tău.

– N-a cerut o sumă anume, draga mea Fanny, dar m-a rugat, în termeni generali, să le ajut și să le ofer confortul pe care el nu li l-a putut oferi. Poate ar fi fost mai bine dacă ar fi lăsat totul în seama mea. Nu se poate să își fi imaginat că le-aș fi neglijat. Însă, cum mi-a cerut să îi făgăduiesc, n-am putut să n-o fac, sau cel puțin așa am crezut la vremea aceea. I-am făcut promisiunea, prin urmare trebuie să o respect. Trebuie să facem ceva pentru ele atunci când vor pleca de la Norland și se vor instala în noua lor casă.

– Ei bine, atunci să facem, dar acel ceva nu trebuie să fie trei mii de lire. Gândește-te, adăugă ea, odată ce te-ai despărțit de ei, nu-i vei mai avea. Surorile tale se vor căsători și banii vor fi pierduți pe vecie. Însă dacă ar fi vreodată înapoiați bietului nostru băiețel...

– Vai, desigur, asta ar schimba mult situația, zise soțul ei pe un ton grav. Ar putea veni o vreme în care Harry va regreta că a fost privat de o sumă atât de însemnată. Dacă va avea o familie mare, de pildă, acești bani în plus i-ar prinde bine.

– De bună seamă.

– Atunci, poate ar fi mai bine pentru toată lumea ca suma să fie înjumătățită. Cinci sute de lire ar reprezenta o creștere uriașă a averii lor!

– O, de neașteptat! Care frate din lumea asta ar face pe jumătate pentru surorile lui, chiar dacă i-ar fi surori bune? Or ele îți sunt doar pe jumătate rude. Ai o inimă atât de mare!

– N-aș vrea să fiu meschin, răspunse el. În astfel de împrejurări, este mai bine să faci mai mult decât mai puțin. Măcar nimeni nu poate spune că nu am făcut nimic pentru ele; nici ele însele nu s-ar putea aștepta la mai mult.

– Cine poate ști la ce se așteaptă, zise doamna. Dar n-ar trebui să ne gândim la ce se așteaptă ele, ci la ce-ți poți permite tu să faci.

– Cu siguranță, dar cred că-mi permit să îi ofer fiecăreia câte cinci sute de lire. Astfel, fără nicio suplimentare din partea mea, va avea fiecare aproximativ trei mii de lire după moartea mamei lor. O avere considerabilă pentru orice tânără.

– De bună seamă. Ba chiar mă uimește faptul că și-ar dori o suplimentare. Vor împărți între ele zece mii de lire. Dacă se vor căsători, vor avea un trai bun, iar dacă n-o vor face, vor putea duce împreună un trai fără griji din dobânda la cele zece mii de lire.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

– Este foarte adevărat. Așadar, nu știu dacă, una peste alta, nu ar fi mai înțelept să fac ceva pentru mama lor cât mai este în viață decât pentru ele. Ceva de genul rentei viagere, vreau să spun. Ar fi bine atât pentru surorile mele, cât și pentru ea. O sută de lire pe an le-ar asigura tuturor un trai decent.

Cu toate acestea, soția lui ezită în a-și exprima consimțământul.

– Cu siguranță este mai bine decât să renunți dintr-odată la o mie cinci sute de lire. Însă, dacă doamna Dashwood va trăi cincisprezece ani, am fi complet strâmtorați.

– Cincisprezece ani! Dragă Fanny, nu poate să mai trăiască nici jumătate din cât ai spus tu.

– Cu siguranță că nu, dar după cum ai observat, oamenii trăiesc întotdeauna o veșnicie atunci când li se plătește o rentă viageră. Ea este foarte robustă și sănătoasă și abia a împlinit patruzeci de ani. Renta viageră e o treabă foarte serioasă. Trebuie s-o plătești în fiecare an și n-ai cum să renunți la ea. Habar n-ai ce faci. Știu multe despre necazurile pricinuite de rentele viagere, căci mama s-a împotmolit în plata a trei rente viagere lăsate prin testament de tata unor servitori credincioși. Este uluitor cât de neplăcute i s-au părut. Aceste rente viagere trebuiau plătite de două ori pe an, apoi mai era și deranjul de a li le înmâna. La un moment dat, s-a zvonit că unul dintre ei ar fi decedat, iar ulterior s-a dovedit că nu fusese adevărat. Mama se săturase până peste cap. Cu atâtea pretenții fără sfârșit, venitul ei nu îi aparținea, zicea ea; și a fost foarte urât din partea tatei, pentru că, altminteri, banii ar fi fost în totalitate la dispoziția mamei,

fără nicio restricție. Asta m-a făcut să-mi fie scârbă de rentele viagere, iar eu, una, nu m-aș înhăma pentru nimic în lume la așa ceva...

– Este, cu siguranță, un lucru neplăcut să îți scadă astfel veniturile în fiecare an, răspunse domnul Dashwood. Acestea nu-ți mai aparțin, după cum zicea mama ta. Nu este deloc de dorit să fii nevoit să plătești o asemenea sumă, în ziua stabilită, căci te privează de independență.

– Fără doar și poate, și, la urma urmei, nu ți se arată nici recunoștință. Ele se cred îndreptățite, tu nu faci decât ceea ce era de așteptat, iar asta nu duce deloc la recunoștință. Dacă aș fi în locul tău, eu aș hotărî ce ar trebui să fac. Nu m-aș obliga să le plătesc anual ceva. S-ar putea ca în unii ani să fie foarte neplăcut să renunțăm la o sută, fie și la cincizeci de lire din economiile noastre.

– Ai dreptate, iubita mea. În cazul acesta, ar fi mai bine să nu existe nicio rentă viageră. Orice le-aș oferi ocazional le-ar fi de mult mai mare ajutor decât o alocație anuală, deoarece n-ar face decât să trăiască pe picior mare, iar la sfârșitul anului n-ar avea niciun bănuț pus deoparte. Cu siguranță ar fi spre binele lor. Un cadou de cincizeci de lire, din când în când, le-ar împiedica să își facă griji în privința banilor și, cred eu, mă va achita de promisiunea făcută tatei.

– Sigur că da. De fapt, ca să spun drept, în sinea mea sunt convinsă că tatăl tău nici nu s-a gândit să le dai bani. Îndrăznesc să spun că ajutorul la care s-a gândit el trebuia să fie doar atât cât putea fi rezonabil să se aștepte de la tine. De pildă, să le cauți o căsuță confortabilă, să le ajuți să-și mute lucrurile și să le trimiți în